

## XALQ HAYOTIDAGI HODISALARGA ETNOPEDOGOGIK YONDASHUV

**O'LMASOVA DILDORA,**  
**SHOKIROVA LAZIZA** – UMFT universiteti,  
2-kurs, S 550-24 PDo' guruh talabalari  
Fan - Xalq pedagogikasi  
O'qituvchi: Haydarov Sulaymon

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada xalq hayotidagi hodisalarga etnopedagogik yondashuvning mohiyati, ahamiyati va zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonidagi o'rni yoritilgan. Muallif xalq hayotida shakllangan marosimlar, urf-odatlar va an'analar orqali yosh avlodni ma'naviy, axloqiy hamda estetik jihatdan tarbiyalashning samarali yo'llarini tahlil qilgan. Maqolada xalq pedagogikasining asosiy tamoyillari, milliy qadriyatlar va zamonaviy tarbiya tizimi o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ilmiy asosda izohlangan. Shuningdek, xalqning boy ma'naviy merosini o'rganish va uni ta'lim-tarbiya jarayoniga tatbiq etishning ahamiyati keng yoritilgan.

**Kalit so'zlar:** etnopedagogika, xalq hayoti, xalq pedagogikasi, marosimlar, urf-odatlar, qadriyatlar, milliy tarbiya, ma'naviy meros, yosh avlod tarbiyasi, milliy o'zlik, xalq an'analari.

### Kirish

Har bir xalqning o'ziga xos tarixi, urf-odati, qadriyati va ma'naviy dunyosi mavjud. Bu qadriyatlar asrlar davomida avlodlardan avlodga o'tib, xalqning hayot tarzida, dunyoqarashida va o'zaro munosabatlarida o'z ifodasini topadi. Xalq hayotidagi har bir hodisa – tug'ilish, nikoh, mehnat, bayramlar yoki motam marosimlari – o'zida muayyan tarbiyaviy ma'noni mujassam etadi. Shuning uchun bu hodisalarga etnopedagogik yondashuv xalqning ma'naviy merosini chuqur o'rganish va uni yosh avlod tarbiyasiga tatbiq etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Etnopedagogika – bu xalq tajribasiga asoslangan, milliy qadriyatlar orqali shaxsni shakllantirishga yo'naltirilgan pedagogika sohasi bo'lib, u xalqning asrlar davomida

to'plagan tarbiyaviy tajribasini ilmiy asosda o'rganadi. Bugungi kunda globallashtirish jarayonlari kuchayib borayotgan bir paytda, milliylikni saqlash, an'anaviy qadriyatlarni asrab-avaylash va ularni zamonaviy tarbiya tizimiga uyg'unlashtirish dolzarb masalaga aylangan. Shu bois xalq hayotidagi hodisalarga etnopedagogik yondashuv – bu nafaqat madaniy merosni o'rganish, balki uni yoshlar ongiga singdirishning samarali vositasidir.

### **Xalq hayotidagi hodisalar va ularning tarbiyaviy mazmuni**

Xalq hayotidagi har bir hodisa o'ziga xos ijtimoiy, ma'naviy va pedagogik mohiyatga ega. Masalan, tug'ilish marosimlari (beshik to'yi, ism qo'yish), oila tuzish an'analari (to'y, kelin salom, sovchilik) yoki mehnat jarayonlari (hashar, ommaviy ekin ekish, hosil yig'imi) — bularning barchasi insonni jamoaga, mehnatga, hurmatga, mehr-oqibatga o'rgatadigan tarbiyaviy hodisalardir.

Masalan, xalq orasida “Beshik to'yi” nafaqat yangi tug'ilgan bolani nishonlash, balki ona-bola mehrini, oila birligini mustahkamlash maqsadida o'tkazilgan. Shu jarayonda bolani o'rab-quchgan mehr, qo'shiq, duolar va marosimlar bolada ilk tarbiyaviy his-tuyg'ularni shakllantirgan. Yoki “Hashar” an'anasi orqali yoshlar o'zaro hamkorlik, jamoaviylik, mehnatga hurmat ruhida tarbiyalangan.

Demak, xalq hayotidagi hodisalar – bu o'ziga xos “xalq maktabi” bo'lib, unda insonning axloqiy, ma'naviy, estetik va jismoniy kamoloti ta'minlanadi.

### **Etnopedagogik yondashuvning mohiyati**

Etnopedagogik yondashuv xalqning tarbiyaviy tajribasini ilmiy tahlil qilish, ularni hozirgi zamon talablari bilan uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. Bunday yondashuvda quyidagi jihatlar muhim hisoblanadi:

Milliy qadriyatlarni o'rganish va saqlash: xalq og'zaki ijodi, maqollar, matallar, afsonalar, rivoyatlar orqali tarbiyaviy g'oyalarni yosh avlodga singdirish.

Tarixiy tajribani zamonaviy ta'limga uyg'unlashtirish: masalan, o'zbek xalqining odob-axloq qoidalarini, ota-onaga hurmat, kattalarga ehtirom, mehmonnavozlik kabi fazilatlarini maktab darslarida yoki tarbiyaviy tadbirlarda qo'llash.

Milliy tarbiya tizimini shakllantirish: xalq pedagogikasidagi “katta – kichikka ibrat”, “bola – oilaning ko‘zgusi” kabi tamoyillar asosida o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, mas’uliyatni his etishga o‘rgatish.

Etnopedagogik yondashuvda xalqning tili, dini, urf-odatlar, kiyinish madaniyati, o‘yinlari va marosimlari bir butun tarbiyaviy tizim sifatida qaraladi.

### **Xalq hayotidagi hodisalarni ta’lim-tarbiya jarayonida qo‘llashning ahamiyati**

Bugungi ta’lim tizimida milliylikka asoslangan tarbiya – yoshlarni vatanparvarlik, insonparvarlik, mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning muhim vositasidir. Masalan, o‘quvchilarga xalq urf-odatlarini o‘rgatish orqali ularda milliy g‘urur va o‘zlikni anglash hissi kuchayadi.

Etnopedagogik materiallar – maqollar, rivoyatlar, xalq qo‘shiqlari, dostonlar – o‘quv jarayonida didaktik vosita sifatida qo‘llanilganda, ta’lim samaradorligi ortadi. Shuningdek, xalq hayotidagi hodisalarning badiiy, estetik va axloqiy jihatlarini o‘rganish yosh avlodda mustahkam ma’naviy asos yaratadi.

Masalan, xalq ertaklarida yaxshilik va yomonlik, adolat va insofsizlik o‘rtasidagi kurash orqali bolalarda axloqiy fazilatlar shakllanadi. Bayram va marosimlar (Navro‘z, Mustaqillik kuni, Hosil bayrami) esa ularni jamoaga singdiradi, mehnatni qadrlashga o‘rgatadi.

### **Xulosa**

Xalq hayotidagi hodisalarga etnopedagogik yondashuv – bu xalqning boy ma’naviy va tarbiyaviy tajribasini o‘rganish hamda uni zamonaviy ta’lim-tarbiya jarayoniga tatbiq etish jarayonidir. Har bir millat o‘z urf-odatlar, marosimlari va qadriyatlari orqali yosh avlodni insoniylik, vatanparvarlik, mehr-oqibat va mehnatsevarlik ruhida tarbiyalab kelgan.

Etnopedagogika xalqning hayotiy tajribasini ilmiy asosda tahlil qilib, uni hozirgi ta’lim tizimi bilan uyg‘unlashtirish imkonini beradi. Shu bois har bir pedagog, tarbiyachi yoki ota-ona xalq hayotidagi hodisalarning tarbiyaviy mazmunini anglab,

uni kundalik faoliyatida qo'llay olsa, jamiyatda ma'naviy barkamol, milliy g'ururga ega, iymon-e'tiqodli yosh avlod shakllanadi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Oilalarда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.